

POSTANOWIENIE

Dnia 9 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Adam Redzik

w sprawie z powództwa T. sp. z o.o. w Ł.
przeciwko Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
o stwierdzenie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów i nałożenie
kary pieniężnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 9 kwietnia 2019 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 19 maja 2017 r., sygn. akt VI ACa [...],

odmowa przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Skargę kasacyjną wniósł pozwany, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes UOKiK), zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w [...] (VI ACa [...]) w części, tj. w punkcie I i III. Wyrokowi zarzucił naruszenia art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz.U. 2007 Nr 50, poz. 331 ze zm.), dalej: u.o.k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 16 kwietnia 2016 r., poprzez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe zastosowanie.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 k.p.c.) Prezes UOKiK wskazał, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: „Czy art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 16 kwietnia 2016 r.) stanowi samodzielną i wystarczającą podstawę stwierdzenia bezprawności opisanego w tym przepisie zachowania, czy też

wykazanie bezprawności takiego zachowania wymaga wskazania innego przepisu stanowiącego źródło bezprawności?”.

Postępowanie wiąże się z decyzją Prezesa UOKiK z 16 grudnia 2011 r., nr [...], którą za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów uznano działanie spółki S. Sp. z o.o. z siedzibą w W. (poprzedniczki powoda). Działanie owo polegało na stosowaniu we wzorcu umowy stosowanej w obrocie z konsumentami postanowień wpisanych do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Prezes UOKiK stwierdził zaniechanie ww. praktyki z dniem 20 lipca 2011 r. W związku ze stwierdzeniem stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów Prezes UOKiK nałożył na spółkę S. Sp. z o.o. z siedzibą w W. karę pieniężną płatną do budżetu państwa, za naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k., w zakresie opisanym w punkcie 1.1 A-G sentencji decyzji w kwocie 117.559,00 zł; w zakresie opisanym w punkcie 1.2 sentencji decyzji w kwocie 58.779,00 zł; w zakresie opisanym w punkcie 1.3 sentencji w kwocie 58.779,00 zł.

Od wskazanej decyzji Prezesa UOKiK spółka S. Sp. z o.o. z siedzibą w W. odwołała się do Sądu Okręgowego w W. – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dalej: SOKiK, zaskarżając ją w całości. SOKiK wyrokiem z 2 grudnia 2013 r. oddalił odwołanie w całości oraz zasądził od spółki S. Sp. z o.o. z siedzibą w W. na rzecz Prezesa UOKiK kwotę 360 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Wyrok ten zaskarżył powód w całości do Sądu Apelacyjnego w [...].

Wyrokiem z 19 maja 2017 r. Sąd Apelacyjny w [...] uwzględnił apelację powoda od wyroku SOKiK z 2 grudnia 2013 r. i zmienił częściowo zaskarżony wyrok w ten sposób, że w punkcie pierwszym uchylił decyzję Prezesa UOKiK z 16 grudnia 2011 r., nr [...] w punkcie I.1 A, B, C, D, E, G i w punkcie II.1, w punkcie drugim zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty procesu. Sąd Apelacyjny oddalił apelację powoda w pozostałej części i zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny przyjął, że apelacja powoda jest częściowo uzasadniona, ale z innych powodów, niż wskazano w jej treści. Powodem uwzględnienia apelacji w części stało się ujednolicenie sposobu wykładni art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 u.o.k.k.,

co nastąpiło uchwałą Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15. Sąd Apelacyjny nie podzielił tu zapatrywania SOKiK i uznał, że doszło do naruszenia przez ten sąd przepisu prawa materialnego, czyli wskazanego art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt. 1 u.o.k.k., w brzmieniu obowiązującym do dnia 16 kwietnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny podzielił pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w uchwale z 20 listopada 2015 r., że skutki uznania postanowienia wzorca umowy za niedozwolony dotyczą wyłącznie pozwanego przedsiębiorcy przeciwko któremu wydano wyrok, a nie wszystkich osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne.

W orzecznictwie wskazano, że zagadnienie prawne jest istotne wówczas, gdy jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało, wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w orzecznictwie albo też dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 listopada 2017 r., III SK 13/17, z 29 listopada 2017 r., I CSK 216/17; z 28 grudnia 2018 r., I NSK 24/18).

Przepis, którego dotyczy zaproponowane przez Prezesa UOKiK „istotne zagadnienie prawne” (art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k.) został uchylony z dniem 17 kwietnia 2016 r. (ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015, poz. 1634).

Zgodnie z owym obowiązującym w dacie wydania decyzji przez Prezesa UOKiK przepisem, praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów było godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Jak wyżej wskazano, pozwany przepis ten stawia w centrum swojej skargi kasacyjnej pytając, czy art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. stanowił samodzielną i wystarczającą podstawę stwierdzenia bezprawności opisanego w tym przepisie zachowania, czy

też wykazanie bezprawności takiego zachowania wymagało wskazania innego przepisu stanowiącego źródło bezprawności? Czy zatem przepis powyższy może być samodzielną podstawą nałożenia kary na przedsiębiorcę w sytuacji, gdy posługuje się on we wzorcu umowy postanowieniem wpisanym do wskazanego rejestru wskutek wyroku wydanego w postępowaniu prowadzonym przeciwko innemu przedsiębiorcy.

Sąd Najwyższy wielokrotnie dokonywał wykładni art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. Wypowiedział się też w poszerzonym składzie - uchwałą z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15. Uchwała ta zapadła w konsekwencji rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego przedstawionego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego we wniosku z 16 lutego 2015 r. o treści: „Czy wpis uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. powoduje, że przewidziana w art. 479⁴³ k.p.c. rozszerzona skuteczność prawomocnego wyroku będącego podstawą tego wpisu stoi na przeszkodzie postępowaniu w przedmiocie kontroli postanowienia tej samej treści, zawartego w innym wzorcu umowy, stosowanym przez przedsiębiorcę, przeciwko któremu został wydany ten wyrok, bądź przez innego przedsiębiorcę?”.

W uchwale Sąd Najwyższy wskazał, że prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone – także po wpisaniu tego postanowienia do rejestru (art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c.) – nie wyłącza powództwa o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę niebędącego pozwanym w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 w związku z art. 479⁴³ k.p.c.). W konsekwencji skutki wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone ograniczone są wyłącznie do pozwanego przedsiębiorcy.

Poglądy Sądu Najwyższego wyrażone w uchwale siedmiu sędziów z 20 listopada 2015 r. zostały uzupełnione i rozwinięte w kolejnych orzeczeniach. W wyroku z 7 marca 2017 r., III SK 1/15, Sąd Najwyższy przyjął, że wpis postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone działa na niekorzyść tylko i wyłącznie przedsiębiorcy pozwanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolony. Wpis taki nie działa na niekorzyść innych przedsiębiorców, nawet gdy stosują identycznie

sformułowane postanowienia we wzorcach umów dotyczących tych samych stosunków prawnych. Oznacza to, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę postanowienia identycznego (tożsamego) z postanowieniem wpisanym do rejestru w sprawie przeciwko innemu przedsiębiorcy nie jest zachowaniem bezprawnym w tym sensie, że nie narusza art. 479⁴³ k.p.c. W konsekwencji zakres zastosowania zakazu, o którym mowa w art. 24 ust. 1 u.o.k.k. w zw. z art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k., zależy od podmiotowego i przedmiotowego zakresu zakazu wykorzystywania postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone w ramach abstrakcyjnej kontroli postanowień wzorców (art. 479⁴² k.p.c. w zw. z art. 479⁴³ k.p.c.).

W licznych kolejnych orzeczeniach Sąd Najwyższy potwierdzał wskazany wyżej sposób wykładni. W postanowieniu Sadu Najwyższego z 7 marca 2017 r. (III SK 13/15) przyjął, że stosowanie przez innego przedsiębiorcę postanowienia wpisanego do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. nie jest zachowaniem bezprawnym w rozumieniu art. 479⁴³ k.p.c. w związku z art. 24 ust. 1 u.o.k.k. i w konsekwencji nie jest praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 u.o.k.k. Podobną argumentację przywołał Sąd Najwyższy m.in. w postanowieniach Sądu Najwyższego z 24 grudnia 2018 r. – I NSK 22/18 i I NSK 24/18 i w postanowieniu Sądu Najwyższego z 26 marca 2019 r., I NSK 42/18. Kolejne składy Sądu Najwyższego podniosły też, że wskazany sposób wykładni nie jest sprzeczny z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) z 21 grudnia 2016 r. w sprawie C -119/15. TSUE wskazał na wrażliwość ochrony konsumentów, ale nie opowiedział się za przyjęciem szerokiego skutku wpisu postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Kwestia ta należy więc do prawodawcy krajowego.

Sąd Najwyższy stanął na stanowisku wyrażonym we wskazanej uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r. III CZP 17/15 i w licznych orzeczeniach późniejszych, czyli opowiedział się za koncepcją jednokierunkowej prawomocności rozszerzonej, nieobejmującej wszystkich przedsiębiorców stosujących postanowienie tej samej treści normatywnej co pozwany w sprawie, w której wydano wyrok uznający dane postanowienie za niedozwolone.

W związku z powyższym, zagadnienie prawne sformułowane przez Prezesa UOKiK, jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, zostało już przez Sąd Najwyższy rozstrzygnięte. Sąd Najwyższy nie dostrzega okoliczności przemawiających za odstępniem od linii orzeczniczej wytyczonej uchwałą z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, wyrokiem z 7 marca 2017 r., III SK 1/15 i postanowieniami z 7 marca 2017 r., III SK 13/15, z 18 grudnia 2018 r., I NSK 22/18 i NSK 24/18 i z 26 marca 2019 r., I NSK 42/18.

Sąd Najwyższy nie dostrzegł innych istotnych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej pozwanego do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.